

DUCH SVATÝ

ADVENTISTICKÝ
TEOLOGICKÝ INSTITUT

Obsah

Editorial
Marek Harastej: *Duch svatý* ... 9

Rozhovor
Jan Paulsen: *Proč se zabývat Duchem svatým?* ... 11

Kázání
Jiří Pavlán: *Duch svatý a Letnice* ... 15
Aleš Zástěra: *Budete mi svědky* ... 18
Pavla Žůrková: *Přijali jste Ducha svatého?* ... 21

Studie a články
Mikuláš Pavlík: *Úvodné slovo teologickej konferencie* ... 25
Oldřich Svoboda: *Starozákonní základy biblického učení o Duchu svatém* ... 29
Jozef Kučera: *Duch Svätý v Evanjeliu podľa Jána* ... 41
Danel Gomola: *Nástin vývoje chápání Ducha svatého v dějinách křesťanství* ... 48
Ján Barna: *Podstata a funkcia Ducha Svätého* ... 54
Vítězslav Chán: *Duch svatý v pojetí prvních adventistů a Ellen Whiteové* ... 66
Marek Harastej: *Osoba Ducha svatého a osobní spiritualita* ... 73
Gerry Moon: *Hledání biblické Trojice* ... 79

Citáty Ellen G. Whiteové o Duchu svatém ... 92

Anketa ... 100

Duch svatý

Marek Harastej, ředitel Adventistického teologického institutu

Psal se rok 313. Dnes říkáme „našeho letopočtu“ nebo také „po Kristu“, což tenkrát neříkal nikdo a rovněž číslovka 313 by pro ně byla překvapením. Nicméně nějak datovat musíme. Toho roku se stalo tolik zajímavých věcí, že volba nového biskupa ve městě Alexandrie se nejeví až tak důležitá. Ale byla. Volby vyhrál Alexander (jmenovat se Alexander, když kandidujete na alexandrijského biskupa, bylo jistě stylové i v té době) a zdědil nejen jeden z největších a nejvzdělanějších křesťanských sborů v tehdejší církvi, ale také potížistu. Jmenoval se Arius. Byl kazatelem v nejstarším křesťanském kostele ve městě ve čtvrti Baukalis, byl jeho protikandidátem v biskupské volbě a měl lehce nestandardní teologické názory.

Ať už na počátku stály mírné teologické odlišnosti a velké osobní antipatie, nebo mírné antipatie a velké odlišnosti, vznikl mezi nimi problém. A rostl. Možná se Alexander v roce 318, když Aria exkomunikoval z církve, domníval, že problém vyřešil. Ve skutečnosti to byl pouze začátek velice dlouhého příběhu teologických sporů, válek, dekretů, vyznání víry, tlustých knih teologů a dalších a dalších exkomunikací, které měly jeden společný jmenovatel – otázku Trojice. O té doby uběhlo více než 1700 let a tato otázka je mezi námi stále. Co se z toho můžeme naučit? Že by bylo bláhové domnívat se, že naráz zmizí. A stejně naivní je představa, že ji vyřeší sebelepší kázání, přednáška nebo knížka. Ani ta naše.

Víme to, a přesto vydáváme další sborník KOINONIA s tématem Trojice, konkrétně osoby Ducha svatého. Proč to děláme? Nikoli v naivní představě, že tím tuto otázku vyřešíme nebo ji jednou provždy zodpovíme. Chceme nabídnout náš způsob, jak o této otázce přemýšlíme. Do sborníku KOINONIA přispěla řada kazatelek a kazatelů, teologů i laiků. Nabízíme odpovědi na otázku, proč věříme, že Duch svatý je osobou a Bohem, a zveme každého, koho naše odpovědi zajímají.

Rozhovor pro toto vydání nám poskytl bývalý předseda Generální konference CASD Jan Paulsen. Formou kázání se vyjádřili kazatelka a nemocniční kaplanka Pavla Žůrková, náš učitel Jiří Pavlán a spirituál a učitel ATI Aleš Zástěra. Další uveřejněné články a studie jsou příspěvky z teologické konference ATI o Duchu svatém, která se konala v Brně. Své příspěvky zde zveřejnili Mikuláš Pavlík, Oldřich Svoboda, Daniel Gomola, Ján Barna, Vítězslav Chán a Marek Harastej. Sborník doplňuje výběr citátů Ellen Whiteové o Duchu svatém, které uspořádal Danny Laufersweiler, a překlad článku Jerry Moona, jednoho z autorů nově vydané knihy Trojice, kterou v roce 2020 vydal Adventistický teologický institut společně s nakladatelstvím Advent-Orion. Poslední

části říkáme anketa, ale možná název není přesný. V této části neděláme průzkum názorů mezi nahodilými lidmi, ale oslovujeme osobnosti naší církve, jejichž pohled na věc vnímáme jako přínosný. Snad bude přínosný i pro vás, stejně jako celá KOINONIA.

A ať už v roce 313 začal tento spor jakkoli, věříme, že v dnešní době se dá vést především cestou dialogu a vzájemného naslouchání. Rádi bychom k tomu dnes touto formou přispěli.

Proč se zabývat Duchem svatým?

Rozhovor s Janem Paulsenem pro časopis Koinonia (srpen 2020)

1. Proč je téma Ducha svatého pro tebe tak důležité?

Když to řeknu úplně jednoduše, je to proto, že bez Ducha svatého jakožto tvořivého partnera mého života nemůžu jako věřící přežít. Proto potřebuji v souvislosti s Duchem svatým pochopit ono „kdo", „co" a „kdy". Můj život stojí na Ježíši Kristu. A ten, když odcházel od svých učedníků, jim (tedy i nám) řekl: „Nezanechám vás osiřelé. Až už tu nebudu s vámi já osobně, zařídím, aby byl s vámi Duch svatý. Ten vám pomůže pochopit, kdo jsem a čemu jsem vás naučil – naučil tím, co jsem říkal a činil" (Jan, kap. 14–16). Duch svatý je pro mne důležitý, protože do centra pozornosti v mém životě staví Ježíše Krista. A o to přece v životě křesťana běží!

2. Do jaké míry je tento vztah osobní? Je důležité, abychom Ducha svatého vnímali jako osobu?

V tomto kontextu je slovo „osoba" (person) problematické, protože chci-li definovat pojem „osoba", míním tím jednotlivce, lidi, jako jsem já. To se však pro uvažování o Duchu svatém nehodí. Naším východiskem musí být to, že uznáme svoji omezenost (konečnost), pokud jde o definici a pochopení čehokoliv, co leží mimo sféru a dosah lidské existence a zkušenosti. Přijmout a chápat Ježíše Krista jako osobu – díky jeho rozhodnutí vstoupit do našeho světa – s tím nemám problém. Duch svatý však žádné takové rozhodnutí neučinil. Proto je podle mne jakákoliv snaha dobrat se tělesného vzhledu Ducha svatého marná. Důkazy o existenci a přítomnosti Ducha svatého musíme hledat jinými cestami, tj. především v jeho roli a poslání, jak o tom svědčí Písmo.

Je pak tedy možné mít s Duchem svatým „osobní vztah"? Na to odpovídám jednoznačně: ano! Toto je moje svědectví, které vyrůstá z mé osobní zkušenosti. Mohu s Duchem svatým komunikovat. Mohu s ním mluvit. Odpovídá na mé potřeby, které před něj kladu. Dává mi jistotu a útěchu tím, že mi připomíná zaslíbení mého Pána. Kromě toho se Duch svatý projevuje velmi prakticky a zabývá se problémy každodenního života. Přivádí věřící do společenství (1K 12,12.13; Ef 4); umožňuje nám svědčit pro Krista; zasévá a dává sadbě vzrůst tak, že přináší bohatou úrodu (Ga 5), přičemž toto všechno má smysl pouze v případě, že jsme v kontaktu s dalšími lidmi.

Já vnímám Ducha svatého jako dynamickou Boží přítomnost v hříšném světě. On staví Kristovy následovníky na otevřené pole ke službě druhým lidem; nevede nás do ústraní, aby v nás pěstoval určitý druh osobní spirituality. Nechce, abychom se odvrátili a utekli od padlého lidstva. Náš duchovní život se kultivuje a roste tím, že se angažujeme v hříšném světě veřejně.

Mohu mít s Duchem svatým osobní vztah? Ano, v tom smyslu, že jsem vděčný za to, že je tu se mnou. Stále mne ujišťuje o Ježíšově zaslíbení. Pomáhá mi vstát, když klopýtám. Je mým denním průvodcem. Dává pozor, abych nesešel z cesty.

3. Otevřenost vůči působení Ducha svatého. Tak, jak já to chápu, Písmo (psané slovo) a nepřetržité dynamické působení Ducha svatého se neustále vzájemně ovlivňují a uvádějí v soulad. Jinak by Duch nemohl být nástrojem při šíření Písma. Ale zdůrazněme, že mezi Písmem (psaným slovem) a Duchem není žádné napětí. Slovo vytyčuje směr pro naše přesvědčení a jednání. Duch nevede nikoho do oblastí víry a jejího praktikování, které jsou Písmu cizí. Duch je tady proto, aby nám pomohl pochopit Boží slovo.

Otevřeností vůči Duchu svatému se tomuto postoji nezpronevěřujeme.

V čem tedy spočívá „otevřenost"? Projevuje se ve snaze o odkrývání pravdy. Dynamická přítomnost Ducha nezaručuje, že naše zjištění nebo výklad budou neomylné. Naše hledání je neustávající proces a my prosíme Ducha, aby nám pomohl správně porozumět tomu, co nalézáme. Je však třeba mít pokoru a přiznat si, že všichni jsme omylní a že naše interpretace mohou být nespolehlivé. Tudíž stále tvrdíme, že náš obraz pravdy není úplný ani dokonalý. Odkrývání stále pokračuje.

V tomto úsilí o odkrývání si musíme přiznat, že jsme dětmi kultury, ve které vyrůstáme, a do procesu hledání pravdy vstupujeme s určitou zátěží. Naše kultura trvale zkresluje naše vidění. Celosvětové společenství, jakým je například naše církev, musí zápasit s pnutími způsobenými různými kulturami a předpojatostmi našeho vidění světa. Je těžké, ne-li nemožné, toto změnit. To nás však staví do obtížné situace, neboť je to v rozporu se schopností Ducha svatého vést nás k tomu, abychom viděli věci jinak; abychom se na biblické pasáže podívali svěžím pohledem a připustili, že je možné, že jsme text nepochopili správně, byť jsou naše pozice podepřeny nepřehlédnutelnou historií. Jak jsme viděli a vidíme v životě naší církve, střet kultur, pokud jde o přijatý rozhodovací proces, tak i postoje, ke kterým jsme došli, brání tomu, abychom se otevřeli vedení Ducha svatého. Prosíme o vedení, a přitom jsme uzavřeni do svých kulturních stereotypů. Chceme, aby nás Duch vedl, avšak chybí nám odhodlání či snad mravní poctivost, abychom se osvobodili a nechali se vést novým, jiným způsobem k jinému pochopení. Takové „vězení" je pro globální duchovní rodinu, jakou je ta naše, nebezpečné.

4. Jak může být člověk otevřený vůči přítomnosti a působení Ducha svatého, a přitom nepodlehnout zavádějícím tendencím letničních hnutí?

(Ve své knize *When the Spirit Descends* [Když Duch sestupuje] jsem se pokusil toto téma zpracovat podrobněji, než nám umožňuje rozsah tohoto rozhovoru. Odkážu snad na stránky 150 až 155 v Dodatku, který popisuje přínosy i úskalí některých hnutí za obnovu, a tak částečně odpovídá na tuto otázku.)

Musíme rozeznávat dvě věci:

(i) Ne úplně všechno, co se odehrálo (v) rané církvi, tak jak se s tím setkáváme v knize Skutky apoštolů, by mělo být normou toho, co by mělo v generacích a staletích křesťanské komunity následovat. Bůh k nám přichází tam, kde se nacházíme, a zabývá se tím, co je tady a teď. Bezprostředně po Kristově nanebevstoupení byla klíčovým proble-

mem svornost apoštolů. Osvědčit a potvrdit nově vznikající společenství bylo úkolem nebes. Tím, co učedníci prožili o Letnicích, bychom měli poměřovat a chápat projevy Ducha v Samaří, v Kornéliově domě či v Efezu. Apoštolové mohli prohlásit, že to, co se událo tam, tam a tam, je jasně prověřeno tím, co se stalo o Letnicích! Rodící se společenství věřících by nemohlo přežít a rozvíjet se, nebýt jasného ujištění z nebe, že Bůh je s nimi. Mimořádné projevy Ducha se objevovaly právě z tohoto důvodu. Vyžadoval si to tento dějinný okamžik.

Ovšem dnes už se v tomto bodě nenacházíme. Posunuli jsme se dál; problémy, se kterými se v současné době potýkáme, mají odlišné kontury.

(ii) Jaké jsou tedy výzvy, kterým čelíme v souvislosti s letničním hnutím a jinými obrodnými hnutími? Tyto skupiny vyčítají klasickým církvím to, že jsou ze své podstaty společenstvími „racionálního křesťanství", které dává přednost intelektuální spiritualitě před jejím „prožíváním"; přičemž všechna obrodná hnutí považují za podstatný právě praktický prožitek.

Avšak alternativa, kterou nám tato hnutí předkládají, je mylná. Pavel se zabývá právě tímto tématem (1K 14) v souvislosti s duchovními projevy ve společenství věřících. Říká, že vysloví raději pět slov, která mají smysl a jsou pro církev poučením, než sled výkřiků, jimž mysl nerozumí. Pokud toto děláte, říká Pavel, tryskají z vás jen prázdná slova a mysl je bez užitku. Schopnost porozumět a činit rozhodnutí, která je mysl schopna pojmout a sledovat, je neodmyslitelným prvkem křesťanské cesty životem.

Avšak ještě jednou – alternativa, kterou nám obrodná hnutí předkládají, je mylná. To proto, že v životě věřících patří intelektuální naučení a prožitek radosti a ujištění v Kristu k sobě. Slovo učí naši mysl a prožitek formuje a potvrzuje učení, které naše mysl přijala. S čistě rozumovým poznáním nám něco chybí. Avšak pouhý prožitek z nás učiní loď bez kormidla a navigace.

5. Vstřícný postoj vůči zázrakům: Jak poznáme, zda určitá událost je zázrak, přímý Boží zásah, anebo pouze něco, čeho je možné dosáhnout lidskými silami? Anebo dokonce jen souhrou okolností, k níž „zčistajasna" došlo?

Nevím o žádném způsobu, jak toto obecně stanovit, jednoduše proto, že i když máme jisté ponětí o tom, co dokážeme udělat **my**, nejsme absolutně schopni si představit, co může nebo chce učinit Bůh. Domýšlivost racionalismu dává světu možnost být bez Boha. Nic takového jako „zázraky" podle něj neexistuje. Racionalisté se domnívají, že naše životy neovlivňují žádné nadpřirozené síly.

To je samozřejmě postoj, se kterým nemohu souhlasit.

Je pravdou, že svět vědy se svými empirickými nálezy přináší ohromné množství faktů a objevů, které denně ovlivňují naše životy. Jsou opravdové a lze jim věřit. Můžeme si je vyzkoušet a jejich platnost ověřit. (Typickým příkladem je lékařská věda a očkování.) Náleží do sféry lidské iniciativy a lidských objevů. Potkáváme se s nimi na naší životní pouti a uznáváme je. Je však důležité přijmout, že i svět vědy je součástí Božího světa, ve kterém působí On. Nic z našeho tělesného světa neleží mimo dosah Boží.

Avšak Boží svět je větší – překračuje naše schopnosti pojmout ho a pochopit. Je skutečný, ač plný nadpřirozena. Je světem víry, ke kterému nás Bůh přivádí. Svět víry není předmětem empirických objevů. Tady si Bůh může dělat, co se mu zlíbí, a nám není dáno vědět, proč, co nebo kdy. Bůh není předvídatelný a jeho záměr

ry jsou před námi skryté. Když shledá okamžik tím pravým, jedná. Může třeba zapojit zjištění, k nimž se lidstvo dopracovalo (např. věda a medicína), použít „naše" objevy ke svým záměrům, anebo může vykročit mimo nám známé pole a jednat zcela podle svého. A to jsou právě okamžiky, kdy se dějí zázraky. Dějiny spasení jsou příběhem o tom, jak Bůh jedná v čase, a víra je prostředkem, který nám pomáhá chápat to a uvádět do našich životů.

Je jasné, že my nedokážeme předvídat, jak Bůh v daných situacích odpoví. Jako věřící však před něj můžeme v modlitbě klást naše prosby a důvěřovat mu (Tomu, jehož láska k nám je nesmírná), že naše prosby vyslyší a odpoví na ně způsobem, který On považuje pro nás za nejlepší. Na to neexistuje žádná předepsaná formulace. Že Bůh s naší prosbou naloží „správně", je plně věcí naší víry a důvěry.

6. Oživení: Kam nás zavede?

Neustále slýchám také hlasy volající po oživení. Ptám se: Za co přesně se modlíte, modlíte-li se za oživení? Chcete, aby znovu naskočil starý motor? Aby přišla nějaká nejasně definovaná jiskra, která by znovu vše uvedla do chodu? Nebo jde jednoduše o to, že se na sebe díváte a nejste spokojeni s tím, co vidíte. Jste zklamáni z toho, co se stalo (a jste si jisti, že zklamaný je i Bůh), a rádi byste začali znovu. Ano, mám za to, že toto je situace, ve které se nachází většina z nás. A to je jistě dobrý důvod k tomu, abychom usilovali o obnovu.

Jak může dojít k oživení a co nám to přináší?

Podívejme se nejprve na druhou otázku. Hřích je součástí našeho života od okamžiku, kdy jsme přišli na svět. Nečekejme, že sám odejde. Je v našem prostředí a máme k němu přirozenou náklonnost. Avšak Bůh bez přestání působí na hříšníky, protože velmi dobře ví, že jsme poškozené zboží. Naproti tomu satan má zájem na tom, abychom se neustálým pohledem na svá osobní selhání dopracovali k tomu, že si řekneme, že už nemá cenu se snažit: „Je to tak, jak to je, a život jde dál." V takové chvíli přichází na scénu oživení jako upřímná touha po uzdravení a obnově našeho osobního odevzdání se Bohu. Boží věrnost vůči nám nikdy nezakolísá. To naše postoje jsou pokřivené a nestálé. Modlitba za oživení je modlitbou za to, abychom věci viděli jinak a abychom nalezli důvod žít jinak než dřív. A to dává naší modlitbě hodnotu.

Kde začít, aby k tomu došlo? To je další otázka. Někteří radí, abychom, zatímco usilujeme o toto oživení, zůstali v izolaci a v ústraní našeho pokojíku, za zavřenými dveřmi. Toto asi není dobrý nápad, neboť brzy odhalíte to, že odpověď nepřichází z vašeho nitra, aspoň ne úplná.

Lepší startovní pozice leží na poli veřejné služby. Primárním úkolem nás věřících lidí je sloužit a svědčit. Pro splnění tohoto úkolu jsme obdrželi dary Ducha svatého. K tomuto nás povolává Bůh, když po nás žádá poslušnost, a toto nás přivádí k prvotnímu důvodu naší existence jakožto společenství věřících. Naším cílem není oživení samo o sobě, ale právě poslušnost. Oživení je jejím vedlejším produktem. Jeviště je připraveno: Žij svůj život ve službě lidem, které potkáš na své životní cestě. Vydávej svědectví o Bohu. Díky tomu přijde oživení, které tě připraví a dodá ti sílu pro tvoji službu.

Otázky kladl Ján Barna,
z angličtiny přeložil Pavel Foltýn.

Jan Paulsen (1935)

Narodil se Norsku. Studoval na Andrews University, Potomac University a doktorát získal na univerzitě v Tübingen. Působil jako kazatel, učitel, ředitel školy, spisovatel a také v řadě administrativních funkcí v Církvi adventistů sedmého dne. V letech 1999–2010 byl předsedou Generální konference Církve adventistů sedmého dne.